

AgEcon SEARCH

RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

TUDOMÁNY ÉS TAPASZTALAT

× EGYES SERTÉSTÍPUSOK ÖSSZEHASONLÍTÓ ÖKONÓMIAI VIZSGÁLATA ×

(PILLING ANDRÁS)

A fajta- vagy típusösszehasonlító elemzés bonyolult folyamatát eddig főleg biológiai mutatókkal végezték, amelyek kétségtelenül fontos összetevői a fajta illetve típus* értékének. A sertésfajták, típusok megítélésének fontos biológiai mutatója a szaporaság, a takarmányértékesítés, a fejlődési erély, az ellenállóképesség, a vágási veszteség, a vágottáru minősége stb. A biológiai mutatók alapján végzett összehasonlító elemzés a fajta vagy típus értékét meghatározó tulajdonságok sokaságát öleli fel, azonban van egy alapvető fogyatékosága: *nem adja meg ezek szintézisét*. Ez a fogyatékoság abból adódik, hogy a biológiai tulajdonságok — jellegükből eredően — nem hozhatók közös nevezőre s így nem összegezhethők.

Olyan megoldást kell tehát keresni, amelyben az értékmérő tulajdonságok szintetikusán jutnak kifejezésre. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a biológiai mutatók nem fontosak, sőt az ellenkezőjére utal, mivel nemcsak egy-egy, hanem a fajta, típus értékét kifejező biológiai tulajdonságok sokasága tükröződik abban az esetben, ha szintetikus mutatók alapján végezzük a fajtaösszehasonlító elemzést. Az egyes fajták értékmérő tulajdonságainak szintézisét többféleképpen lehet megteremteni: történhet ez pl. biológiai mutatók súlyozásával végzett komplex mutatókban való összefoglalás révén vagy ökonómiai mutatók alkalmazásával. E cikk keretében az *ökonómiai mutatók alapján* történő vizsgálati lehetőségek egyikét kívánom bemutatni, egyes eltérő vérségi összetételű sertéscsoportok példáján.

Felvetődik a kérdés, hogy az ökonómiai elemzésben milyen szempontok alapján célszerű egy fajtát vagy típust előnyösnek illetve hátrányosnak ítélni. A kérdésre több mutató alapján kísérlem meg a választást, kiemelem azonban ezek közül az *önköltség és az átlagos árbevétel közötti különbséget* (nyereséget), mint alapvetőt.

Forrásként a Hőgyési Állami Gazdaság magyar nagyfehér hússertés svéd nagyfehér hússertéssel nemesített kb. 50—50% vérségi összetételű állományára (I. típus),

* A cikkben a *sertéstípust* a szó tágabb értelmében használom, és különböző vérségi összetételű sertéseket értek alatta. Az elemzést tekintve a különböző sertéstípusokat azonosnak vehetjük a fajtákkal, ezért a fajta és típus megjelölést azonos értelemben használom.

továbbá a Répcelaki Állami Gazdaság az előzővel azonos fajtákból eredő kb. 75—25% vérségi összetételű állományára (II. típus), végül a Hidasháti Állami Gazdaság magyar nagyfehér hússertés angol nagyfehér hússertéssel nemesített kb. 50—50% vérségi összetételű állományára (III. típus) vonatkozó 1963. évi adatait használtam fel. Az adatok egy részét a gazdaságok, másik részét az Országos Állattenyésztési Felügyelőség hízelővizsgáló állomása szolgáltatta.

1. táblázat

A VÉGTERMÉKEK MENNYISÉGE, MINŐSÉGE ÉS ELADÁSI ÉRTÉKE
AZ EGYES SERTÉSTÍPUSOK ESETÉBEN

Megnevezés	Mennyiségi egység	I.	II.	III.
		t ípus		
Összes élősúly	kg	9 000	9 000	9 000
Összes vágótermék	kg	6 840	6 651	6 498
Vágási veszteség	%	24,0	26,1	27,8
A végtermék megoszlása minőség szerint				
A osztályú	%	93,0	89,9	61,9
B osztályú	%	2,8	7,6	28,6
C osztályú	%	2,8	—	9,5
D osztályú	%	1,4	2,5	—
Összes árbevétel	Ft	199 142	193 832	182 376

Ha a végtermék mennyiségéből, minőségéből és értékesítési árából indulunk ki, az 1. táblázatban ismertetett eredményt kapjuk.

A táblázat adatai alapján az I. típust mondhatjuk a legelőnyösebbnek, a III.-at pedig a leghátrányosabbnak. Ezek az adatok azonban csak az egyik oldalát mutatják a kérdésnek, és nem adnak választ arra, vajon hogyan alakultak a ráfordítások.

A költségeket jelentős mértékben befolyásolja az egyes sertésfajták

2. táblázat

A VIZSGÁLT SERTÉSTÍPUSOK
SZAPORASÁGA

Megnevezés	I.	II.	III.
	t ípusnál (db)		
100 bacon előállításához szükséges koca	9,6	9,7	10,6
Egy kocára jutó választott malac	10,4	10,3	9,4

illetve típusok szaporasága. Ennek érzékeltetésére elég megemlíteni azt, hogy 100 hízó és az előállításukhoz szükséges tenyészadag takarmányozási költségeinek közel egyharmadát a tenyésztés takarmányozási költségei képezik. Ebből a körülményből kiindulva a fajták megítélésében számottevő szerepet kell a szaporaságnak tulajdonítani, mivel az a végtermék, a kész hízó előállításának gazdaságosságát nagymértékben befolyásolja.

A 2. táblázat számai is azt mu-

tatják, hogy az I. típus a legelőnyösebb, a III. pedig a leghátrányosabb. Tehát mind a végtermék mennyisége, minősége és értéke, mind pedig a szaporaság alapján azonosan rajzolódik ki az egyes típusok értékességi sorrendje.

A költségnemenkénti ráfordítások és az összes költségek alapján azonban jelentősen eltér a sorrend az előzőtől (lásd a 3. táblázatot).

Tekintettel arra, hogy mind a három esetben azonos élősúlyról van szó, így a 3. táblázat adataiból is lehet vonni a következtetést. Az említett adatokból egyértelműen megállapítható, hogy az előzőekben legelőnyösebbnek ítélt típus költsége jelentősen nagyobb, mint azé, amely az 1. és 2. táblázat alapján a leghátrányosabbnak tűnt. Ezek után természetes az, hogy az 1. és 2. táblázat adatainak az önköltség alakulása is ellentmond bizonyos mértékig (lásd a 4. táblázatot).

Az élősúly önköltsége — amit minden mezőgazdasági nagyüzem mérni tud — azt mutatja, hogy az első két táblázatból levont következtetések nem egészen egyértelműek. A vágott súly önköltsége ellentmond ugyan ennek, ez az adat azonban nem minden esetben áll a gazdaságok rendelkezésére.

Ha az élősúly önköltségéből indulunk ki a fajta értékének a meghatározásánál, akkor az előzőekben közölt adatok szerint nem esik egybe az üzemi és a népgazdasági érdek. Az üzem érdeke ugyanis azt kívánja, hogy minél alacsonyabb legyen az önköltség, népgazdasági szempontból viszont rendkívül fontos az is, hogy milyen a végtermék minősége, formái megfelelnek-e az élelmezési igényeknek, milyen az egyes sertésfajták takarmányértékesítése stb.

A vágótermék mennyisége, minősége, sőt a vágott súly önköltsége alapján is az I. típus mondható a legmegfelelőbbnek mind az üzem, mind a népgazdaság szempontjából. Az élősúly önköltsége alapján történt elbírálásnál jelentkező ellentmondás csak látszólagos, mivel az üzem tényleges érdeke nem egymagában minél kisebb önköltség elérése, hanem az, hogy egységnyi ráfordítással minél nagyobb összeghez jusson a termékek realizálása során. Végeredményben tehát az *élősúly önköltsége és értékesítési átlagára közötti*

3. táblázat
A KÖLTSÉGEK ALAKULÁSA
AZ EGYES SERTÉSTÍPUSOK ESETÉBEN

A költség megnevezése	I.	II.	III.
	típusnál (Ft)		
Takarmány ...	91 668	90 748	84 979
Munkabér	23 395	25 978	25 904
Amortizáció ...	5 540	5 673	5 905
Összesen:	120 603	122 399	116 788

4. táblázat
AZ ÖNKÖLTSÉG ALAKULÁSA
AZ EGYES SERTÉSTÍPUSOKNÁL

Megnevezés	I.	II.	III.
	típusnál (Ft)		
Egy kg élősúly önköltsége	13,40	13,60	12,98
Egy kg vágott súly önköltsége	17,63	18,40	17,97

különbség az, ami eldönti, hogy milyen fajtát előnyös a gazdaságnak tenyészteni illetve tartani.

Ez a mutató több szempontot foglal magába, amelyek között a mennyiség mellett minőséget kifejező tulajdonságok is szerepelnek. Tehát nemcsak az üzem érdekeit mutatja, hanem azt is, hogy a népgazdaság milyen mennyiségű és minőségű termékhez jut.

Az önköltség és az értékesítési átlagár közötti különbséget számolhatjuk úgy, hogy az *élősúlyt* vesszük alapul. Ezt az üzem is elvégezheti, mivel az adatok számításához rendelkezésre állnak. E mutató alapján az üzem eldöntheti, hogy melyik fajtánál realizálhat nagyobb nyereséget. Az említett három sertéstípus esetében az élősúly értékesítési árának és önköltségének különbsége a következőképpen alakult:

I. típusnál	8,73 Ft/kg
II. típusnál	7,70 Ft/kg
III. típusnál	7,28 Ft/kg

Az adatok azt mutatják, hogy az I. típus biztosít legnagyobb jövedelmet az üzemnek és a III. a legkisebbet.

Ha az élősúly értékesítési árat *vágotsúly* értékesítési árra számítjuk át, akkor abban kifejezésre jut a termék mennyiségével együtt a minősége is. Tehát a vágotsúly értékesítési ár és önköltsége közötti különbség már azt is mutatja, hogy *a népgazdaság és az üzem együttes érdeke milyen fajtát kíván.* E mutató alapján szintén az I. típus minősíthető legelőnyösebbnek és a III. a leghátrányosabbnak, amint azt a következő számok mutatják:

I. típusnál	11,45 Ft/kg
II. típusnál	10,74 Ft/kg
III. típusnál	10,10 Ft/kg

Mind a két mutató alkalmas arra, hogy az egyes fajták ökonómiai értékének megállapításánál felhasználják. Szükséges azonban azt is megjegyezni, hogy *nem egyformán mutatják az üzem és a népgazdaság érdekeit.*

Az élősúly értékesítési ár és önköltsége közötti különbségek *nem azonosak* az egyes keresztezési konstrukcióknál a vágotsúly értékesítési ár és önköltsége közöttiekkel.

Az egyes sertéstípusok értékbeli sorrendje azonos mind a két mutató alapján, az eltérés nagysága azonban nem egyezik meg. Ez a körülmény abból adódik, hogy az élőállatok átvételekor alkalmazott minősítés során nem lehet olyan pontosan meghatározni az állatok értékét, mint vágott állapotban. Tekintettel arra, hogy a sorrend mind a két mutató alapján azonosan alakul, *az üzem számára megbízható támpontot nyújt az élősúly önköltség és értékesítési ár közötti különbség a sertésfajta kiválasztásában.* Ezt a mutatót nemcsak üzemi szintű elemzésnél lehet alapul venni, hanem irányítószervek és kutatóintézetek is felhasználhatják. Az utóbbi intézmények azonban ezt

kiegészíthetik a vágottsúly értékesítési ár és önköltsége közötti különbség mutatójával, amelyik pontosabb az előzőnél.

Tekintettel arra, hogy az élősúly önköltsége és értékesítési ára közötti különbség, valamint a vágott áru önköltsége és értékesítési ára közötti különbség a táblázatokban szereplő adatok szintézisét adja, így a két mutató alapján kielégítő a fajta ökonómiai értékének a meghatározására.

Természetesen az említetteken kívül még több szempont is befolyással van a sertésfajták ökonómiai értékére, ezek azonban a táblázatokban levő szempontokban összegezve jutnak kifejezésre anélkül, hogy külön, önállóan is szerepelnének.

Végül meg kívánom említeni, hogy a fajta ökonómiai értékelése meg lehetőségen kezdeti stádiumban van. E cikk célja ennek megfelelően nem lehet más, mint gondolatébresztés, néhány olyan szempont rögzítése, ami alkalmas egy fajta értékének a korábbiaknál komplexebb meghatározására.

DR. MOLNÁR LÁSZLÓ:

A parasztság árukeresletének és fogyasztásának távlati fejlődése

Terjedelem: 162 oldal

Ára fűzve: 18,50 Ft

KÖZGAZDASÁGI ÉS JOGI KÖNYVKIADÓ